

Obitelj Dugan i glazba

Viktor Boić

(Nastavak)

Kao srednjoškolac pokazao je veliki interes za matematiku i deskriptivnu geometriju, ali i za umjetnost i književnost.

Nakon mature počeo je u Zagrebu studirati brodogradnju na Tehničkom fakultetu, a za vrijeme je studija proboravio neko vrijeme u Gdansku.

Kao diplomirani broderski inženjer jednu je godinu predavao matematiku, fiziku i brodogradnju na Pomorskoj akademiji u Bakru. Vrativši se u Zagreb on se je osposobio i za strojarstvo inženjera i zaposlio se u Ložionici Državnih željeznica.

Zavoljevši glazbu u ranoj mladosti i kao inženjer posvetio joj je svoje slobodno vrijeme.

Bio je jedan od naših najboljih vokalnih skladatelja. Sve su kritike naših pjevačkih društava isticale i visoko cijenile Duganove skladbe, a i pjevači su rado pjevali njegove pjesme.

Među njegove prve skladbe spadaju obrade nekih crnačkih, kineskih i ciganskih melodija.

Bio je oduševljen slušajući ruske opere u Zagrebu nakon prvog svjetskog rata, pa su mu Rusi neko vrijeme bili uzor.

Djelovao je na njega također i Grieg.

Brzo se oslobodio tih utjecaja i pošao je svojim putem. Zaslugom Hrvatskog pjevačkog saveza i kao član zadruga »Sklad« Dugan se posvetio obrađivanju našeg folkloru.

Međimurska popijevka čini se da mu je najviše odgovarala, pa je na taj način stvorio svoja najsavršenija i najljepša djela. Jedna od njegovih najboljih pjesama za bas *Šetal sam se v log zelen* dokaz je zrelog, ozbiljnog i osjećajnog skladatelja (kako piše Papandopulo).

Kao suradnik »Sklada« rado se odazivao kad je bio zamoljen da pomogne i »naredi nekaj dobrog«, kako to spominje Grgošević. Prigodom natječaja za slavensku misu on je uz Odaka (koji je dobio prvu nagradu) bio drugi nagrađeni.

Za vrijeme svog kratkotrajnog života Dugan je obradio mnoštvo međimurskih, gradišćanskih, bosanskih, srijemskih, turopoljskih, zagorskih, podravskih, a i staroslavenskih melodija.

To su njegovi mješoviti zborovi (preko 40), zatim ženski (25), muški (15) i dva crkvena.

Skladao je i 16 solo-pjesama te 6 nedovršenih.

Osim vokalnih ostavio je i 13 manjih klavirskih skladbi (međimurskih i bosanskih, lakših i težih), jedan gudački kvartet i jednu malu suitu

(na dvije kineske pjesme) i jednu skladbu za glas i orkestar. Bio je dirigent pjevačkih društava »Zvonimir« i »Stjepan Radić«, a nastupio je i kao orguljaš u crkvama.

Nije moguće zamisliti što bi nam taj talentirani mladi skladatelj još dao da je dulje poživio. Vjerojatno bi se bio razvio u velikog skladatelja, ne samo vokalnog.

Bio je cijenjen i dobro poznat u našim glazbenim krugovima prije nego što ga je upoznala i naša javnost...

Umro je 1934., nažalost s trideset tri godine, a najveće priznanje za njegov rad bili su tada nekrolozi njegova oca i njegovih prijatelja Borisa Papandopula i Zlatka Grgoševića, tada istaknutih naših glazbenika.

Branka Stahuljak-Dugan rođ. 1. XII. 1920. kao najmlađi član obitelji Dugan istakla se je na glazbenom polju i kao pjevačica i kao violinistica.

Uz osnovnu školu i nižu gimnaziju polazila je nižu i srednju glazbenu školu i učila violinu. Veliku je maturu položila 1939. Sigurno je u svom djetinstvu i ranoj mladosti sudjelovala već kao pjevačica prigodom muziciranja u domu svojih roditelja. Kao II. alt ona je već 1937—1938. bila članica Zagrebačkih madrigalista. 1942—1952. bila je namještena na Radiju kao član Radio-zbora.

1954. nastupila je kao nastavnica violine na Nižoj muzičkoj školi u Sarajevu. Za to se vrijeme bavila i komornom glazbom pa je tako sudjelovala u privatnom amaterskom kvartetu (dr. Sunarić I. violina, dr. Gerc viola, a Mladen Stahuljak čelo).

Sa željom da se usavrši u pjevanju ona je od 1955 do 1959. uz svoju školu bila upisana na Muzičkoj akademiji u Ljubljani u klasi prof. Julija Betetta.

1959. diplomirala je solo-pjevanje i sada zapravo počinje novi život. 1960—1977. radi kao pedagog solo-pjevanja na srednjoj muzičkoj školi, a još je od 1959. počela priređivati samostalne solističke koncerte i snimati na radio-stanici.

Kao solistica ona nastupa uz pratnju klavira (klavir Mladen Stahuljak) ili pak orkestra.

Njezin je repertoar velik: Schubert, Schumann, Brahms, Wagner, Strauss, Liszt, Faurè, a također i više domaćih autora.

U oratorijima nastupila je kao solist altovskih partija: Bach (kantate), Haydn (misa) i Beethoven (*IX. simfonija*).

I dat ću mu tri dukata žuta,
 Da nas vjenča dobar efendija.
 Kad razumi tanana robinja,
 Ona ode uz mostove kuli,
 Sve kadiji po istini kaže.
 Lakume⁴ su oči pri pogači,
 Prevari se, ujeđe ga guja.
 Usta kade iz meka dušeka,
 Sam' u gaćam i tankoj košulji,
 Pa evo ga na mermer-avlju,
 Hajducima otvorio vrata.
 Sagleda ga Tomiću Mijate,
 Zubma škripnu a sablja mu sivnu,
 Pa kadiji krhko progovara:
 Hej, kadijo, vlaška izjelico,
 Ti si raju poslo u prosjake,
 Mene Miju među gorske vuke,
 Tebe Mijo svecu Muhamedu.
 Manu sabljom, odsejeće mu glavu.
 Tu je njemu kulu porobio,
 Svoju milu seku izbavio,
 Zarobi mu ćerku jedinicu,
 Po imenu plemenitu Fatu.
 Dosad četa, odsada svatovi.
 Vode Fatu u selo Rakitno,
 Tu je fratar prekrstio Fatu,
 Dosad Fata a odsada Kata,
 Privjenča je za Mijata mlada...

Mijat je svoju ženu smjestio u Primorje, slao joj dukate »da se kiti i Mije se siti«. On dalje živi kao hajduk.

Oblik stihova je deseterac. Što se tiče melodije vrlo je jednostavna. Recitativno se pjeva, a glasom se spusti pri kraju jedne misaone cjeline. Druga cjelina počinje povišenim glasom.

I tako svake godine, kad zlatnožuto lišće otpadne, kad se prignute grane voćaka oslobode tereta, kad zadnja jata lasta napuste kraj, kad kapi kiše počnu kucati na okna prozora, kad noći postanu duge i snijegom zavijene, skuplja se ta naša starija čeljad još uvijek da na prelu čuju gusle i da ne zaborave opjevanu prošlost.

Od lirskih pjesama odabrala sam jednu staru koja se pjevala u mjestu Fojnici. Zaboravljena je, jer je se prisjećaju samo stare žene. Nju je zabilježio melograf Čeh Ljudevit Kuba, prolazeći Bosnom.

Nekoliko njegovih zapisa autohtonih pjesama fojničkoga kraja objavljeno je u *Glasniku zemaljskog muzeja Sarajevo* od 1906. do 1909. godine. Pjesmu sam preuzela iz spomenutog *Glasnika*:

VICE VILA

Largo

Viče vi - - la s Trebe-vi-ća, Vi-će
 vi - - la s Trebe-vi-ća, Na ple -
 - mi - - ća Pe-lja - gi - ća.

Kakav ljubi ćurak⁵ kroji,
 Toga ćurka ovdje nejma,

4 = pohlepan,
 5 = dio odjeće,

Već na muru⁹ Marine Vlahinje;
 Šile su ga tri terzije,⁶
 Tri terzije, tri nedelje
 Među sobom na čaršafu.⁷
 Što se zlato satrunilo,
 Svaki sebi toke skova,
 I te toke do tri oke,
 I alale⁸ Peljagića.

Tekst zadire u davnu prošlost Bosne, u doba njene državne samostalnosti, doba već raslojenog društva i postojećeg plemstva. Prisjećam se zadnjih potomaka fojničke vlastele, Radijelovića i Alaupovića, čiji se grbovi mogu vidjeti u grbovniku očuvanom u muzeju franjevačkog samostana.

Od velikog broja lirskih pjesama koje se ovdje čuju teško je izbor napraviti. Jednima je lijep tekst, drugima melodija, trećima i jedno i drugo. U zatvorenom prostoru (u kućama) pjevaju se sve vrste narodnih pjesama uključivši i sevdalinke. Muslimanski živalj ograničava se na sevdalinke. Na otvorenom prostoru (livadi, njivi, pred kućom) pjeva se *Bećarac* i čuveno *Poravno*.

Bećarac su različite kratke pjesme pjevane na istu melodiju. Pjevaju ga samo muški ili samo ženski glasovi. *Poravno* je poseban način pjevanja, a pjevaju ga samo ženski glasovi. Jedna pjevačica jaka i zvonka glasa vodi melodiju od početka a zatim upadaju dvije do četiri pjevačice. Glas i jednih i drugih mora izdržati što dulje, bez predaha. Moja susjeda Andja kaže: »Drži glas dok imaš dušek«. Zapisujem tekst i melodiju pjesme koju pjevaju u našem kraju, to jest okolici Fojnice. Pjevaju je: Andja Bilić, stara 42 godine, i Ivuša Knežević, stara 40 godina iz sela Lužina.

RAZBOLJE SE

Largo

Razbolje se A - - - - - ne.

U majkinom' krilu
 U babinom' dvoru.

Uz ovaj osvrt na pučko pjevanje potrebno je reći i ovo. Danas veliki broj mladeži iz sela odlazi u škole. Tamo se susreću s modernom i umjetničkom glazbom. Prvu pomalo prihvaćaju, a pučko pjevanje zapostavljaju. To je činjenica, premda je svijest o ljepoti pučkog pjevanja i kod njih prisutna.

Znamo da glazba općenito, pa tako i pučko pjevanje, budi u ljudskom biću lijep osjećaj, pa i vrline. Grčki filozof Platon je rekao: »Što je u državi bolja glazba, bolja je i država«. Ovu vrstu glazbe nalazimo više u krajevima gdje su ljudi duže živjeli patrijarhalnim životom i gdje je teže dopirao utjecaj moderne i umjetničke glazbe. S bogatstvom naših pučkih popjevaka trebamo se ponositi. Kao što Englezu znači Shakespeare i knjiga o Robinsonu, ili Francuzu Montaigne i Pjesma o Rolandu, ništa manje značenje nama nemaju naše pučke popijevke. One su nam u prošlosti bile: zrak, kruh i voda. Bile su nam živa riječ, čuvar i učitelj, kaže Matoš.

6 = krojač,
 7 = plahta,
 8 = darovao draga srca,
 9 = štambilj (otisak).